

assaig
JAN BRUGUERAS

L'editorial Obrador Edèndum ha publicat el llibre 'Escrits sobre Eugeni d'Ors. Per entendre la seva obra', de Josep Murgades. Es tracta d'un recull de textos que ens ofereix una panoràmica i una anàlisi magnífiques del pensament orsià, especialment el de les dues primeres dècades del segle XX: el de l'etapa noucentista.

El poder d'una cosmovisió

Escrits sobre Eugeni d'Ors. Per entendre la seva obra

JOSEP MURGADES

Obrador Edèndum
Santa Coloma de Queralt, 2019
276 pàgines

Eugeni d'Ors era —i segueix sent— un personatge incòmode. Ja ho va assenyalar Joan Fuster poc després que morís, el 1954, quan afirmava que la ràbia que havia produït la seva deserció els anys vint era només proporcional a l'admiració que havia rebut abans per part d'un parell de generacions d'escriptors catalans. Fuster, ja en aquelles dates —en ple franquisme i des d'una revista de l'exili mexicà com *Pont Blau*—, era capaç d'anar més enllà del rerefons polític i valorar l'impuls que havia representat Ors en la cultura catalana de l'inici del segle XX. La de Fuster era una adhesió incompleta, òbviament: no passava per alt ni disculpava les renúncies orsianes, començant per la renúncia a la llengua. Però sí que en remarcava el fet d'haver ofert a Catalunya “el primer tast d'una normalitat a l'europea” i el d'haver escrit “algunes de les pàgines més elegants i enginyoses de la literatura catalana del segle XX”. Al cap i a la fi, no es pot entendre l'assagisme fusterià sense passar per l'articulisme d'Ors.

La valoració, diguem-ne, ètica d'Ors a casa nostra no s'ha mogut gaire d'aleshores ençà: de la crítica furiosa a la reivindicació matisada. Les novetats, en tot cas, han arribat pel camí dels estudis sobre la seva obra i el seu paper com a intel·lectual. És el cas del llibre de Josep Murgades que ha aparegut darrerament

sota el títol *Escrits sobre Eugeni d'Ors. Per entendre la seva obra*. Es tracta d'un recull de textos elaborats al llarg de les últimes dècades que ofereixen una molt bona panoràmica del pensament orsià, sobretot el de les dues primeres dècades del segle XX.

Murgades, que és un dels principals estudiosos del noucentisme i que s'encarregà de l'edició d'alguns dels volums de l'Obra Catalana d'Eugeni d'Ors per a Quaderns Crema, defineix el noucentisme com un projecte cultural integral empès per la burgesia industrial catalana organitzada al voltant de la Lliga Regionalista. És a dir, en no tenir el poder ni per reformar l'Estat espanyol ni encara menys per crear-se'n un de propi català, la burgesia lliguista va concretar els seus esforços a fomentar un corrent de fons modernitzador que fonamentés la seva hegemonia cultural i, en darrer terme, política al Principat.

El principal verbalitzador d'aquest projecte —tot i que no l'únic— fou Eugeni d'Ors que, a través d'una secció a *La Veu de Catalunya* com el Glosari, que publicà gairebé diàriament entre 1906 i 1920, anà exposant de mica en mica i sedimentant tota una cosmovisió que es bastia a través d'una poètica basada a captar la “palpitació dels temps” a partir dels esdeveniments quotidians. D'aquesta manera, es podia arribar a l'elevació de l'anècdota a categoria.

teatre

Francesc Foguet parla d'un dels clàssics teatrals de Frank Wedekind

cinema

Àlex Montoya, bregat en l'art del curt, debuta en el llargmetratge amb 'Assemblea'

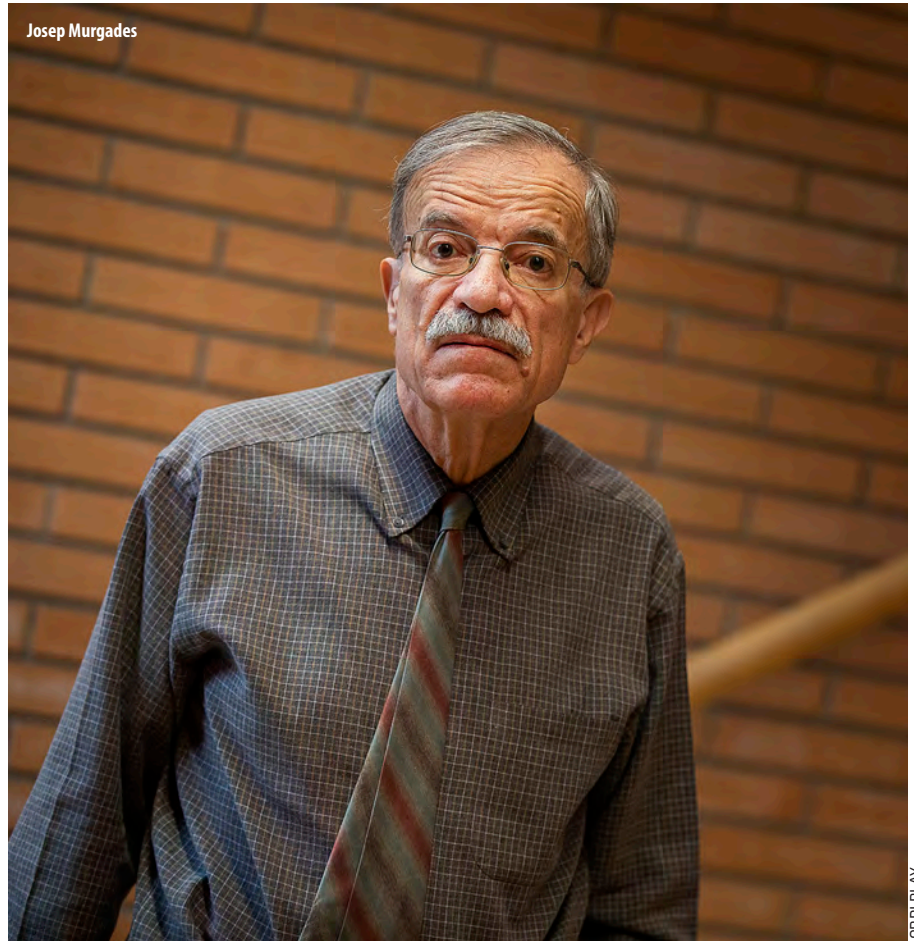
televisió

La temporada final de 'Homeland' vol donar consistència al total de la sèrie

I és que Ors —que signava com a Xènius— tenia la convicció que qui dominava el llenguatge controlava la realitat. En aquest sentit, Murgades desgrana perfectament què hi havia darrere dels principals conceptes orsiàns (imperialisme, arbitrarietat, civilitat, estructuralisme, classicisme, etc.), i com li servien per fonamentar una lògica idealista centrada en la creença que totes les manifestacions humanes eren emanacions d'una realitat més profunda i supraindividual. D'aquesta manera, defensava que tot estava enllaçat.

Com que Ors estava convençut que eren les imatges i no el pensament allò que finalment relligava les societats, se centrà a defensar una estètica oposada al realisme i a la resta de corrents del segle XIX i que mostrés una societat urbana ideal sense conflictes. Així, el classicisme d'arrel grecollatina li anava com l'anell al dit per a defensar un sistema de valors que remetessin a una ètica conservadora. I per això, tal com ens ensenya Murgades, Ors —a diferència d'altres crítics noucentistes— féu una recepció positiva del cubisme: era un moviment artístic intel·lectualista basat en l'artifici i oposat a la natura i al realisme propi del vuit-cents, tal com Xènius defensava que era l'estètica noucentista. El pensament orsià i el noucentisme en general, doncs, acabaven propugnant una modernitat (urbanitat i industrialització) acompanyada d'elements reactius envers les principals ideologies heretades del segle anterior (el liberalisme i el socialisme). O, dit d'una altra manera, una revolució conservadora.

Murgades puntualitza que Ors fou sempre un intel·lectual orgànic afí al poder, però mai un venut, tal com se l'ha volgut presentar des de diversos sectors a partir de la seva defenestració el 1920 i del seu traspàs al camp espanyolista. De fet, Murgades defensa que el pensament orsià no varià gaire al llarg de les dècades i ens ensenya com durant el franquisme seguia mantenint l'essència del seu mateix cos conceptual. Si en

un primer moment l'havia articulat per donar forma al noucentisme, després ho faria des de Madrid per a apuntalar la dictadura de Franco.

Això porta Murgades a afirmar que l'Ors noucentista ja es trobava en un espai de pensament protofeixista. És una tesi que cal no descartar en absolut, i menys amb l'argument absurd —que Murgades rebut perfectament— que una societat com la catalana pogués estar-ne immunitzada. Si féssim això, cometríem els mateixos errors que la historiografia oficial francesa que considera el feixisme una importació alemanya. I no. De tota manera, cal vigilar de no caure en la temptació de veure un Ors protofeixista només perquè sabem que després

va acabar integrat en els regles del franquisme.

Si alguna cosa fa el llibre de Murgades, més enllà d'oferir una síntesi del pensament orsià, és obrir portes i formular preguntes per a futures recerques sobre Ors i el noucentisme en general. I crec que tota aproximació al segle XX català ha de passar per una anàlisi de tot el que representà el noucentisme. Més que res, perquè una diferència essencial —el punt clau?— entre els processos de nacionalització dels diferents territoris dels Països Catalans és que al Principat hi va haver un projecte cultural i polític com el noucentisme i als altres territoris —més enllà d'alguns reflexos gens menyspreables— no n'hi hagué.